

Monografia prozy Marii Kann

Ostatnimi laty bardzo rozwinęło się kieleckie literaturoznawstwo. Obok tomów studiów poświęconych tak znanym autorom, jak Witold Gombrowicz (dwa tomy), Gustaw Herling-Grudziński (trzy tomy), Wiesław Myśliwski (dwa tomy), opracowanie słownikowe – *Pisarze regionu świętokrzyskiego* (dwanaście tomów), *Szkice o literaturze XIX i XX wieku* (dwa tomy) – wszystkie w/w redagowane głównie przez prof. Jana Paclawskiego; ukazało się również wiele opracowań monograficznych, jak o twórczości J. Strykowskiego i J. Putramenta (J. Paclawskiego); Reymonta i motywie alkoholu we współczesnej prozie (J. Rurawskiego); Bruno Jasińskiego K. Jaworskiego (dwa tomy); Edwarda Stachury i Emila Zegadłowicza M. Wójcika; Kornela Filipowicza i Tadeusza Konwiczkiego S. Rogali; Ireny Zarzyckiej, A. Wzorek, a także szereg studiów w wydawnictwach zbiorowych (A. Świrek, K. Chymielewskiej, J. Detki, I. Mityk, M. Bolińskiej, G. Legutko, I. Gralak, A. Wzorek, Z. Ożóg-Winiarskiej, M. Kątnego, Z. Trzaskowskiego, M. Wydrych-Gawrylak, A. Białej i innych). To dobrze rokuje kieleckiemu literaturoznawstwu wobec zbliżającego się momentu powołania Uniwersytetu.

Niedawno pojawiło się kolejne opracowanie monograficzne, tym razem pod uwagę została wzięta twórczość prozatorska Marii Kann. Autorem opracowania jest profesor Akademii Świętokrzyskiej Marek Kątny. To znany w kraju badacz i interpretator literatury dla dzieci i młodzieży, autor m.in. takich pozycji, jak *Problematyka obyczajowa w powojennej prozie dla dzieci*, *Proza animalistyczna Jana A. Grabowskiego*, *Literatura popularnonaukowa dla dzieci i młodzieży*, *Przyroda w polskiej prozie dla dzieci i młodzieży*, podręcznika dla studentów *Literatura dla dzieci i młodzieży* (wspólnie z J. Paclawskim) oraz szeregu publikacji i recenzji w wydawnictwach zbiorowych. W swojej najnowszej książce wybrał z bardzo bogatej twórczości Marii Kann (autorki blisko czterdziestu pozycji książkowych) tylko jej powieści i opowiadania, obejmując w ten sposób analizą 20 pozycji. To pierwsze w literaturoznawstwie polskim tak obszerne studium tej pisarki.

Badacz posłużył się metodą tematologiczną, a oglądu dzieł dokonywał z pozycji wirtualnego odbiorcy. W twórczości Kann znalazł kilka kręgów tematyczno-formalnych, którym poświęcił swe rozważania. Są to: „tematyka lotnicza, środowisko rodzinne, szkolne i harcerskie, obraz wojny i okupacji, tematyka historyczna, przyrodnicza, twórczość baśniowa, głównie sceniczna, wreszcie twórczość poetycka”.

Profesor bardzo dokładnie prezentuje życiorys pisarki, ze szczególnym uwzględnieniem jej związków z harcerstwem i szybownictwem. W relacji omawiającego wzruszające są działania pisarki w okresie wojennym, kiedy wiele czasu poświęcała, by prowadzić szpital harcerski, ratować Żydów, wydawać pismo „Wzlot”, prowadzić walkę z ówczesnym złem. W prezentację kolejnych etapów życia autorki *Dujawicy* badacz wplata i omawia chronologicznie cały jej dorobek artystyczny. Zwraca uwagę na tematykę utworów, jej

M. Kątny.
Twórczość prozatorska Marii Kann,
AŚ, Kielce 2007, s. 188.

związki z tradycją literacką, innowacje w zakresie formy, wskazuje na walory wychowawcze. Zagadnienia te widzi na dość szerokim tle porównawczym. To pierwsze na gruncie polskim takie studium życia i twórczości pisarki, obejmujące jej prozę, poezję, utwory dramatyczne i działalność publicystyczną.

Kolejne rozdziały monografii poświęcone są poszczególnym zagadnieniom tematyczno-formalnym. Badacz, jak to było w przypadku rozdziału pierwszego, prezentuje je rzetelnie odwołując się do dokonań innych pisarzy i badaczy literatury w tym zakresie. Uzyskuje w ten sposób duży obiektywizm. Każdy rozdział ma swoje podsumowanie, które jest wykładnią jego problematyki, ale także wskazaniem na walory formalne (narratora, narracji, fabuły, kompozycji, języka) analizowanej grupy utworów. Przytoczmy fragment takiego podsumowania (z rozdziału II):

„Charakteryzowana część prozy M. Kann [...] – przy swej różnorodności tematycznej – zawsze wskazuje na trudności dokonywania wyborów, wiąże się z przekonaniem o tym, że za to, co robimy, ponosimy zawsze konsekwencje. Pisarka odwołuje się do podstawowych kanonów moralnych znanych z dekalogu. Podkreśla znaczenie uczciwości i sumienności. W omawianych utworach wykorzystała treści patriotyczne oraz pozytywne wzorce osobowe dla kształtowania określonych wartości i postaw młodych czytelników”.

Widzimy, że Marek Kątny jest nie tylko świetnym badaczem literatury, ale w dociekaniach swoich, jako prawdziwy nauczyciel, nieustannie zwraca uwagę na problematykę wychowawczą i moralną utworów.

Publikacja zawiera także bogatą dokumentację naukową i zdjęcia, oprócz portretu pisarki, kilka rysunków z jej książek i fotokopie okładek.

Opracowanie Marka Kątnego pokazuje nie tylko wartości artystyczne i wychowawcze prozy Marii Kann, ale także człowieka zawsze całym sercem oddanego młodzieży i drugiemu człowiekowi. Z tych m.in. względów winna być lekturą czytelników kochających dobrą prozę i interesującą jej interpretację.

Stanisław Rogala